

БЮДЖЕТУВАННЯ – ШЛЯХ СТАБІЛІЗАЦІЇ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Т. В. Челишева, О. М. Зерова

*Донбаська національна академія будівництва і архітектури,
вул. Державіна 2, 86123, м. Макіївка, Україна.*

Отримана 15 вересня 2006, прийнята 20 вересня 2006.

Анотація. В статті розглядається удосконалена форма фінансового планування на підприємстві – бюджетування. Пропонується позиційне бюджетування, що дає можливість адаптувати загальні інтереси підприємства до інтересів окремих підрозділів. Такий підхід дозволяє розробляти більш удосконалені бюджети, що здатні забезпечувати досягнення економічної ефективності і зміцнення фінансової стійкості підприємства. Потреба у перегляді методів планування діяльності підприємства обумовлена невідповідністю існуючих методів і процедур планування сучасним умовам ведення фінансово-господарської діяльності, інформаційний вакуум, безперервні і найчастіше непередбачені зміни в економічній, політичній і соціальній сферах призвели до того, що розроблені плани швидко втрачають свою значимість у зв'язку зі значною розбіжністю з мінливою реальністю.

Ключові слова: бюджетування, планування, комунальне підприємство.

БЮДЖЕТИРОВАНИЕ – ПУТЬ СТАБИЛИЗАЦИИ КОММУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА

Т. В. Чельшева, О. Н. Зерова

*Донбасская национальная академия строительства и архитектуры,
ул. Державина 2, 86123, г. Макеевка, Украина.*

Получена 15 сентября 2006; принята 20 сентября 2006.

Аннотация. В статье рассматривается усовершенствованная форма финансового планирования на предприятии – бюджетирование. Предлагается позиционное бюджетирование, что дает возможность адаптировать общие интересы предприятия к интересам отдельных подразделений. Такой подход разрешает разрабатывать более усовершенствованные бюджеты, которые способны обеспечивать достижение экономической эффективности и укрепление финансовой устойчивости предприятия. Потребность в пересмотре методов планирования деятельности предприятия, обусловленная несоответствием существующих методов и процедур планирования с современными условиями ведения финансово-хозяйственной деятельности, информационный вакуум, непрерывные и чаще всего непредвиденные изменения в экономической, политической и социальной сферах привели к тому, что разработанные планы быстро теряют свою значимость в связи со значительным расхождением с непостоянной реальностью.

Ключевые слова: бюджетирование, планирование, коммунальное предприятие.

BUDGETING — IS THE WAY OF STABILIZATION OF MUNICIPAL ECONOMY

T. V. Chelysheva, O. M. Zerova

*Donbass National Academy of Civil Engineering and Architecture,
Derzhavin str., 86123, Makiyivka, Ukraine.*

Received September 15, 2006, accepted September 20, 2006.

Annotation. The improved form of the financial planning budgeting for an enterprise is considered in the article. Position budgeting which enables to adapt general interests of enterprise to the interests of separate subdivisions is offered. Such approach allows to develop more improved budgets which are able to provide the achievement of economic efficiency and strengthening of financial stability of enterprise. A necessity in the revision of methods of planning of activity of enterprise is conditioned by disparity of existent methods and procedures of planning to the modern terms of conduct of financially-economic activity, informative vacuum, the continuous and more frequent unforeseen changes over in economics, political and social spheres were brought to that the developed plans quickly lose the meaningfulness in connection with considerable disagreement with changeable reality.

Key words: budgeting, planning, communal enterprise.

Постановка проблеми. Комунальне господарство міста величезне і багатофункціональне. До його складу входять системи інженерного життєзабезпечення: водопостачання і водовідведення, тепло-, енерго-, газопостачання, благоустрій прилеглих до житла територій (збір і вивіз твердих побутових відходів) і територій міського утворення (прибирання вулиць, будівництво, ремонт і прибирання доріг, мостів і тротуарів, озеленення, вуличне освітлення, утилізація відходів), міський транспорт, пральні тощо.

Структура комунального господарства кожного міста індивідуальна і залежить від ряду факторів: географічних, демографічних, виробничих, економічних, соціальних, екологічних. Сукупність перерахованих факторів стосовно конкретного міста не тільки впливає на формування комунальної інфраструктури, але й визначає її техніко-економічні параметри.

Особливість організації житлово-комунального господарства міста полягає в тому, що воно одночасно повинно задовольняти комплексу обмежуючих умов. По-перше, уся структура комунальної сфери формується в залежності від місцевих умов, розмірів і розташування міста. По-друге, параметри послуг і якість виробленої продукції жорстко регламентуються будівельними нормами і правилами, технічними умовами, екологічними вимогами. По-третє,

розвиток комунальної сфери стримується нестачею фінансових ресурсів у місцевих бюджетах і в населення. Найбільш складними і жорстко регламентованими сферами в системі міського господарства є водопостачання і водовідведення, теплопостачання, енергопостачання і газопостачання. У процесі забезпечення міста водою, газом, електроенергією і теплом виникає багато організаційних, технологічних і економічних проблем.

Метою статті є надання рекомендацій щодо удосконалення системи бюджетування на підприємствах комунального господарства.

Виклад основного матеріалу. Недосконалість системи управління комунальним господарством призвела до того, що підприємства галузі неспроможні надавати споживачам послуги належного рівня та якості. Більше половини міст з населенням понад 100 тис. чоловік забезпечується питною водою не цілодобово, а за графіком. Лише 3% сіл забезпечені централізованим водопостачанням та водовідведенням. Втрати води у мережах становлять від 10 до 70 м³/км на добу (тобто 30% поданої води), порівняно з 2-10 м³/км/на добу у Західній Європі. У деяких областях зафіксовано випадки невідповідності проб питної води вимогам державного стандарту за хімічними і бактеріологічними показниками. Незадовільний технічний стан водопровідних мереж

призводить до вторинного забруднення питної води і загрози виникнення інфекційних захворювань.

Кількість аварій трубопроводних мереж становить від 1 до 4 на кілометр щороку, що у 5 разів перевищує аналогічні показники у Європі. В одних областях труби лопаються через зношеність, в інших — ще й через відключення тепла. За таких умов цілком реальною вбачається масштабна інфраструктурна криза, пов'язана з аваріями на об'єктах. Поліпшити ситуацію в житлово-комунальному господарстві може тільки його реформування, комплексний підхід до впровадження ринкових відносин у цій сфері, а також більш ефективне використання ресурсів, зокрема фінансових.

Вирішення цієї проблеми можливе лише шляхом удосконалення механізму залучення інвестицій як у вигляді грошових коштів, так і у вигляді майнових цінностей. При цьому слід зазначити, що з точки зору інвестиційної зацікавленості, підприємства комунального господарства не є інвестиційно привабливими. Для успішного ведення інвестиційної політики необхідно розробити збалансований механізм формування інвестиційного потенціалу підприємств комунального господарства. Перш ніж розробити програму, необхідно розібратися, що вліщує у себе поняття "механізм формування інвестиційного потенціалу підприємства".

На наш погляд, цей аспект повинен розглядатися як визначення потенційно можливих об'єктів інвестування і розробка відповідних проектів з метою їх пропозиції до впровадження потенційному інвестору. Таким чином, механізм формування інвестиційного потенціалу підприємств комунального господарства, на наш погляд, це принципово новий підхід до забезпечення інвесторів інформацією, необхідною для реалізації механізму вкладення засобів в розвиток проектів підприємств.

Грунтуючись на даному висновку, була розроблена методика з удосконалення фінансової частини інформаційного простору для потенційних інвесторів. Вона спрямована на розширення інформаційної основи бізнес-плану, який зазвичай розробляється для впровадження заходів інвестиційного характеру по проекту, у частині фінансових питань. Реалізація розроблен-

них заходів ґрунтується на впровадженні на підприємствах дисципліни бюджетування.

Бюджетування — це система регулярного економічного управління і контролю за фінансовими ресурсами для досягнення економічної ефективності і зміцнення фінансової сталості підприємства, шляхом складання бюджетів витрат і доходів, з урахуванням тактичних цілей кожної структурної одиниці з позиції стратегічних цілей підприємства в цілому.

Таким чином, нами пропонується переглянути підхід до надання доходно-витратної інформації підприємств.

Для визначення кількісних і якісних характеристик інформації, при складанні фінансового плану необхідно виділити такі цілі: управління процесом інвестування; оцінка ефективності інвестиції з урахуванням умов фінансування; стимулювання й мотивація у часовому розрізі діяльності інвестора з досягнення поставленої мети; допомога плануванню операцій у кожному періоді часу; координація діяльності інвестиційного об'єкта і його підрозділів, забезпечення гармонійності їхнього функціонування; доступність фінансового плану для потенційних інвесторів і фінансистів.

Щоб скласти фінансовий план, який імовірно визначає доцільність інвестиції, важливо на початковому етапі створити повну вхідну інформацію. Розв'язувати проблему інформаційного забезпечення необхідно в кілька етапів:

1. Чітко сформулювати і класифікувати основні елементи фінансового плану.
2. Проаналізувати засоби формування інформації та обґрунтувати їх вибір для подальшого використання.
3. Підготувати об'єктивно обґрунтовану, реальну інформацію.

Фінансовий план відбиває результати ряду розрахунків, що базуються на певних значеннях видатків і надходжень, які містять поточну інформацію і зміну умов у майбутньому. Прогнозні дані й наявну інформацію про розмір видатків і надходжень надають відповідні служби підприємства. Однак отримання вхідної інформації цими службами може досягатися різними способами, орієнтовно, на основі тендерів, аналізу аналогічних проектів, на основі каталогів, проспектів, прейскурантів тощо.

При цьому необхідно врахувати, що для інвестора важливе здійснення розрахунку фінансового плану інвестиції з максимальною точністю, що можливо при отриманні достовірної інформації. Об'єктивна інформація, яка дасть змогу оцінити доцільність інвестиції найменш помилково, може мати досить високу й не завжди виправдану вартість. Тому інвестору при формуванні інформаційної основи для інвестиційного розрахунку фінансового плану важливо знати джерело її отримання.

Необхідним етапом інформаційного забезпечення фінансового плану є визначення переліку розрахункових елементів процесу побудови фінансового плану, що поділяються в загальному вигляді на дві групи: видатки і надходження.

До розрахункових елементів першої групи (видатки) належать: інвестиційні витрати, виплата кредиту і процентів за використання кредитних ресурсів, поточні витрати від експлуатації інвестиційного об'єкта, податкові платежі, вилучення обігових коштів за бажанням інвестора.

До розрахункових елементів другої групи (надходження) належать: розмір власних коштів (як надходження до моменту інвестування), розмір залучених позичкових коштів, прибутки, що надійшли від експлуатації інвестиційного об'єкта, повернення фінансового вкладення і його проценти, ліквідаційна вартість.

Капіталостворювальні витрати (інвестиційні витрати) визначаються як сума коштів, необхідних для будівництва (розширення, реконструкції, модернізації) й оснащення обладнанням об'єктів, що інвестуються, видатків на підготовку капітального будівництва і приросту обігових коштів, необхідних для нормального функціонування підприємств. Названі витрати складаються із вкладень: у землю, у підготовку будівельного майданчика, у проектно-конструкторські роботи, у передексплуатаційні капітальні роботи, у придбання машин і обладнання, у будівництво будинків та інженерних споруд; у будівництво допоміжних споруд; у приріст обігового капіталу; у непередбачені видатки. По кожній статті витрат на реконструкцію або будівництво вказуються: величина інвестиційних витрат; початок інвестування коштів; період амортизації; спосіб амортизації.

У складі інвестицій, пов'язаних з уведенням у дію основних фондів, ураховуються не лише прямі витрати на функціональний план, а й накладні витрати підрядчика й інвестора. На основі зазначеного складається функціональний план інвестиційних витрат.

Під час створення функціонального плану інвестиційних витрат рекомендується розробляти потік інвестицій по кожній статті у щомісячному розрізі на перший рік, у поквартальному — на другий рік, а далі — за роками інвестування (у разі, якщо інвестиційний крок дорівнює річному періоду). Крім того, залежно від виду діяльності об'єкта, що інвестується, від характеру інвестування деякі статті плану можуть бути вилучені.

Фінансовий план складається виходячи з того, що всі платежі здійснюються наприкінці відповідного періоду. У точці інвестування завжди відбувається наявний стартовий власний капітал, який можна вкласти в інвестицію без попереднього кредитування і фінансових вкладень у попередньому періоді.

Для того, щоб знати величину наявних власних коштів, необхідно звернутися до таких форм бухгалтерської звітності: баланс підприємства (інвестиційного об'єкта) (форма № 1); звіт про фінансові результати (форма № 2); звіт про фінансово-майновий стан підприємства (форма № 3). Отримані дані, розглянуті в динаміці за кілька періодів, дають інвестору можливість зробити кілька попередніх висновків.

Важливо зазначити: усі документи повинні мати єдиний часовий масштаб, що забезпечує можливість їхнього зіставлення між собою. До власних коштів фінансування інвестиційного проекту належать: внутрішні джерела — прибуток і амортизаційні відрахування, отримані в результаті діяльності підприємства; зовнішні джерела — кошти власників, акціонерів і пайовиків; асигнування на безоплатній основі.

З використанням класифікації джерел фінансування і даних бухгалтерської звітності формується обсяг власних коштів, що спрямовуються на фінансування інвестиції. Визначивши розмір власних коштів і порівнявши його з обчисленим обсягом інвестиційних витрат, слід оцінити величину власних коштів для інвестування .

Вищезгадане порівняння підводить до визначення величини кредиту або додаткових фінансових вкладень. Потреба у кредиті або необхідність здійснення додаткових фінансових інвестицій впливає з нульового рівня платоспроможності в аналізованому періоді. У реальній практиці в умовах платіжної кризи в Україні одержання кредиту для фінансування інвестиційного проекту в більшості випадків стає необхідністю. Отже, під час складання фінансового плану аспект визначення процентної ставки, який аналізується в динаміці, має обов'язково враховуватися інвестором.

На етапі формування зведеного плану грошових потоків по інвестиційному об'єкту обґрунтовується план прибутків та видатків, пов'язаний з експлуатацією інвестиційного проекту. В ньому відбиваються такі основні показники господарської діяльності експлуатованого проекту, як валові прибутки від реалізації продукції (послуг), загальний обсяг і склад валових видатків, податкові платежі, що не включені у валові видатки, амортизаційні відрахування.

Наступним етапом є розрахунок величини вилучення коштів на бажання інвестора у процесі експлуатації інвестиційного об'єкта, можливість визначення якої включає кілька варіантів: розмір вилучення однаковий для кожного періоду; розмір коштів, що підвищується поетапно за періодами інвестування; максимізація вилучених коштів у якомусь періоді інвес-

тування, що аналізується; вилучені кошти дорівнюють нулю.

Наступним розрахунковим елементом, як одним із видів надходжень, є ліквідаційна вартість, яка дорівнює виторгу від реалізації інвестиційного об'єкта з урахуванням реалізаційних витрат. Врахування ліквідаційної вартості під час складання фінансового плану здійснюється в тому разі, якщо цього потребують необхідність і бажання інвестора.

Після проведення всіх розрахунків, нарешті складається загальний фінансовий план.

Висновки. Створена інформаційна база дасть змогу зменшити ступінь помилкових інвестиційних розрахунків, а отже, з більшою ймовірністю наблизити отримані значення фінансового плану до реальних, значно спростити порядок інвестиційних розрахунків фінансового плану.

Література

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учеб. курс. - К.: Ника-Центр: Эльга, 2001. - 527с.
2. Василик О. Теорія фінансів. Підручник. - К.: НИОС, 2000. - 416с.
3. Гребельный В.И. Финансы предприятий: Учеб. пособие. - К.: Изд-во Европ. ун-та, 2000. - 212 с.
4. Пушкар М.С. Управлінський облік. - Тернопіль, 1997. - 160с.
5. Lakshmanan Shivakumar Accruals, Cash Flows and the Post-Earnings-Announcement Drift. Journal of Business Finance & Accounting, 33(1) & (2), 1-25, January/March 2006.

Челишева Тетяна Валеріївна – асистент кафедри фінансів і кредиту Донбаської національної академії будівництва й архітектури.

Зерова Ольга Миколаївна – асистент кафедри фінансів і кредиту Донбаської національної академії будівництва й архітектури.

Чельшева Татьяна Валерьевна – ассистент кафедры финансов и кредита Донбасской национальной академии строительства и архитектуры.

Зерова Ольга Николаевна – ассистент кафедры финансов и кредита Донбасской национальной академии строительства и архитектуры.

Chelysheva Tetyana – assistant of department of finances and credit of the Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture.

Zerova Olga – assistant of department of finances and credit of the Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture.